2019

Záverečná správa

Hospodárenie vodárenských spoločností

Záverečná správa

Hospodárenie vodárenských spoločností

PREDKLADÁ
Ing. Karol Mitrík, predseda
Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky

Bratislava november 2019

OBSAH

ZOZNAM TABULIEK **3**
ZOZNAM GRAFOV **3**
ZOZNAM OBRÁZKOV **3**
ZOZNAM PRÍLOH **3**
ZOZNAM SKRATIEK **4**
ZHRNUTIE **5**
1 ÚČEL KONTROLNEJ AKCIE **8**
2 RÁMEC KONTROLNEJ AKCIE **8**
3 STAV A VÝVOJ VODÁRENSTVA NA SLOVENSKU **8**
3.1 HISTORICKÝ VÝVOJ 8
3.2 STAV A ROZVOJ VV A VK V MINULOSTI A DNES 9
3.3 CHARAKTERISTIKA A OSOBITOSTI VODÁRENSKÝCH SPOLOČNOSTÍ 10
3.4 MEDZINÁRODNÉ POROVNANIE 11
4 ZISTENIA A ODPORÚČANIA **12**
4.1 CHARAKTERISTIKA KONTROLOVANÝCH SUBJEKTOV 12
4.2 RIZIKÁ PRÁVNEJ FORMY 13
4.3 NEVÝHODNÁ RÁMCOVÁ ZMLUVA O POSKYTNUTÍ SLUŽIEB S INFRA SERVICES, A. S. 13
4.5 PLÁN OBNOVY VV A VK A VYSOKÝ INVESTIČNÝ DLH 16
4.4 KONTROLNÝ SYSTÉM A TRANSPARENTNOSŤ 17
5 ODPORÚČANIA **19**
6 REAKCIA KONTROLOVANÉHO SUBJEKTU **19**
7 TÍM KONTROLÓROV **19**
ZÁVER **19**
KONTAKT **20**

ZOZNAM TABULIEK

Tabuľka č. 1: Vývoj vybraných ukazovateľov TURVOD 12
Tabuľka č. 2: Vývoj vybraných ukazovateľov BVS 13
Tabuľka č. 3: Objem a podiel činností Infra Services, a. s., pre BVS 14
Tabuľka č. 4: Náklady BVS 16
Tabuľka č. 5: Investície BVS 17
Tabuľka č. 6: Orgány dohľadu 18

ZOZNAM GRAFOV

Graf č. 1: Tržby spoločností v skupine BVS 14
Graf č. 2: Zisky spoločností v skupine BVS 15
Graf č. 3: Rentabilita nákladov spoločností v skupine BVS 15

ZOZNAM OBRÁZKOV

Obrázok č. 1: Podiel obyvateľov zásobovaných z verejných vodovodov v roku 2017 9
Obrázok č. 2: Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizáciu v roku 2017 10

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha 1: Vlastnícka štruktúra vodárenských spoločností na Slovensku 21
Príloha 2: Vybrané ukazovatele vodárenských spoločností k 31. 12. 2017 22
Príloha 3: Ceny vodného a stočného na Slovensku a v iných krajinách 23

ZOZNAM SKRATIEK

SKRATKA / SKRÁTENÉ POMENOVANIE	VÝZNAM
BVS; bratislavské vodárne	Bratislavská vodárenská spoločnosť, akciová spoločnosť
EÚ	Európska únia
ISSAI	medzinárodné štandardy najvyšších kontrolných inštitúcií
NKÚ SR	Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky
Obchodný zákonník	Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov
OSN	Organizácia spojených národov
rámcová zmluva o poskytnutí služieb	Rámcová zmluva o poskytnutí služieb – SLA z 19.12.2008 v znení dodatkov, uzatvorená medzi BVS a Infra Services, a. s.
SR	Slovenská republika
ÚRSO	Úrad pre reguláciu sieťových odvetví
Ústava SR	Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky
V 4	Štáty vyšehradskej štvorky – Česko, Poľsko, Maďarsko, Slovensko
VEOLIA	VEOLIA CENTRAL & EASTERN EUROPE S.A.
VS	vodárenská spoločnosť
VÚVH	Výskumný ústav vodného hospodárstva
VV a VK	verejné vodovody a verejné kanalizácie
zákon o vodách	Zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon)
vyhláška MŽP SR	Vyhláška Ministerstva životného prostredia SR č. 262/2010 Z. z., ktorou sa ustanovuje obsah plánu obnovy verejného vodovodu, plánu obnovy verejnej kanalizácie a postup pri ich vypracúvaní
zákon o obecnom zriadení	Zákon Slovenskej národnej rady č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov
zákon o regulácii v sieťových odvetviach	Zákon č. 250/2012 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach v znení neskorších predpisov
zákon o slobodnom prístupe k informáciám	Zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií) v znení neskorších predpisov
zákon o účtovníctve	Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov
zákon o verejnom obstarávaní	Zákon č. 25/2006 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov / Zákon č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
zákon o VV a VK	Zákon č. 442/2002 Z. z. o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách a o zmene a doplnení zákona č. 276/2001 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach v znení neskorších predpisov

ZHRNUTIE

Vodné zdroje, ich ochrana, distribúcia a úprava vody majú prirodzený strategický význam pre život a zdravie obyvateľstva, a rovnako aj pre bezpečnosť štátu. Z tohto pohľadu sa činnosti spojené s výrobou a dodávkou vody definujú ako **činnosti vo verejnom záujme**.

Voda je chránená **Ústavou SR**, ktorá zaručuje, že **podzemné vody a vodné toky sú vo vlastníctve Slovenskej republiky**. Strategický význam vody pre bezpečnosť štátu zdôrazňuje aj **zákon o vodách**, podľa ktorého jej nedostatok môže spôsobiť ohrozenie života a zdravia obyvateľstva alebo ohroziť plnenie základných funkcií štátu. Na verejný záujem kladie dôraz **zákon o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách**. Podľa tohto zákona sa zriaďujú a prevádzkujú **vo verejnom záujme** – ich účelom je hromadné zásobovanie obyvateľov pitnou vodou a hromadné odvádzanie odpadových vôd, pričom ich vlastníkom **z dôvodu verejného záujmu** môže byť iba bezúhonná právnická osoba so sídlom na území Slovenska.

Transformácia štátnych vodárenských podnikov, ktorá sa u nás uskutočnila začiatkom tohto storočia, bola založená na požiadavke, aby vznikli vodárenské akciové spoločnosti, ktoré mali tento verejný záujem zabezpečiť a ktorých výlučnými akcionármi budú iba obce daného územia, pretože práve obce sú k životu občanov a k ich potrebám najbližšie. Model transformácie vychádzal aj zo skúseností v zahraničí (napr. vo Francúzsku), keď sa po obdobiach pôsobenia súkromných vodárenských spoločností začal prejavovať trend prevzatia kontroly nad vodárenskými službami municipalitami, t. j. obcami a mestami. Mnohé súkromné vodárenské spoločnosti, ktoré boli veľmi aktívne aj v zahraničí, museli odovzdať dodávky vody späť do rúk obcí a miest . Ako hlavné dôvody reprivatizácie sa uvádzali fakty svedčiace o tom, že privátne firmy nedostatočne prihliadajú na verejný záujem spojený so zásobovaním vody. Praktickým príkladom z Veľkej Británie zo začiatku 90. rokov bolo hromadné odpájanie spotrebiteľov od vodovodnej siete, pretože svojimi príjmami neboli schopní vykrývať firmami určovaný rast cien, ktorý v mnohých prípadoch nemal žiadnu súvislosť s vynakladanými investíciami.

Práve takým problémom mala zabrániť transformácia štátnych podnikov vodární a kanalizácií na akciové spoločnosti, ktorých jedinými akcionármi sú obce. Pomerne skoro po založení týchto spoločností sa začali prejavovať aktivity, výsledkom ktorých bola snaha obmedziť vplyv miest a obcí na situáciu v tomto sektore. Neustále sa objavujú pokusy urobiť z vody komerčný produkt, majetkovo preniknúť do sektoru verejnej služby s vodou či obmedzovať prístup k informáciám o fungovaní tejto verejnej služby. Deje sa to aj napriek jasne formulovanému strategickému významu vody a v ústave i v zákonoch definovanému verejnému záujmu pri zabezpečovaní vody pre obyvateľstvo.

Cieľom kontroly NKÚ SR vo dvoch vybraných vodárenských spoločnostiach – Bratislavskej vodárenskej spoločnosti, a. s., a Turčianskej vodárenskej spoločnosti, a. s. – bolo poukázať na problémy a riziká vyplývajúce z existujúcej právnej formy týchto spoločností pri napĺňaní verejného záujmu, ako aj na nedostatočnú a nejednoznačnú legislatívu upravujúcu pôsobenie spoločností vykonávajúcich činnosti vo verejnom záujme. Neriešenie problémov môže mať vplyv na zaručenie ústavou deklarovaných práv obyvateľstva, ako aj na bezpečnosť štátu.

Kontrola na príklade uvedených vodárenských spoločností, najmä však BVS, poukazuje na viaceré problémy a riziká napĺňania verejného záujmu v pôsobení vodárenských spoločností. Niektoré zistenia sú špecifické pre kontrolované spoločnosti, ale viaceré problémy sú aktuálne pre celý vodárenský sektor.

V BVS sa už viac ako desať rokov pokúša súkromný sektor – raz skryto, inokedy otvorene – preniknúť do verejného vodárenského sektora. K dôsledkom, ktoré dnes zaťažujú BVS, patrí **uzatvorenie obchodne a ekonomicky nevýhodnej rámcovej zmluvy o poskytnutí služieb s dcérskou spoločnosťou Infra Services, a. s.**, ako aj získanie 49-percetného podielu súkromným investorom v tejto spoločnosti. Pre BVS to znamená, že stratila riadiaci vplyv nad strategickými obchodnými záležitosťami spoločnosti Infra Services, a. s., aj napriek majoritnému podielu v dcérskej spoločnosti. Zároveň BVS preniesla, v rozpore so zákonom, na dcérsku spoločnosť prevádzkovú činnosť, ktorú v čase založenia tejto spoločnosti mohla vykonávať iba osoba, ktorá mala na to oprávnenie a tou osobou bola iba materská spoločnosť a nie jej dcéra. NKÚ SR v tejto súvislosti upozorňuje na **porušenie zákona o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách vykonávaním údržby** spoločnosťou Infra Services, a. s., ako aj BIONERGY, a. s., ktoré nemali živnostenské oprávnenie na ich prevádzkovanie a nespĺňali náležitosti zákona o VV a VK, napr. právny vzťah k infraštruktúre ani potrebný počet odborne spôsobilých osôb.

V súvislosti s akcionárskou štruktúrou BVS boli identifikované riziká v ochrane vlastníctva a prevádzkovania vodárenskej infraštruktúry. Rozhodnutím dvoch najväčších akcionárov možno dosiahnuť **prevoditeľnosť akcií BVS mimo verejného sektora**. Tiež nie je riešené obmedzenie použitia akcií ako predmetu záložného práva.

Prejavom a dôsledkom nedostatočnej právnej úpravy vlastníctva verejnej vodárenskej infraštruktúry a jej prevádzky je **možná privatizácia vodárenských spoločností**, či už priamou formou, vstupom súkromného akcionára do spoločnosti,

alebo nepriamou formou – privatizáciou prevádzkovania VV a VK. Vstup súkromného kapitálu do vodárenských spoločností sa často zdôvodňuje nedostatkom investícií potrebných vo vodárenskej infraštruktúre. Skutočnosťou však je, že vodárenské spoločnosti môžu získať potrebné finančné prostriedky rovnako ako súkromný investor, a na rozdiel od neho aj z fondov EÚ.

Nepriama forma privatizácie predstavuje prevzatie kontroly nad prevádzkou verejnej vodovodnej a kanalizačnej infraštruktúry súkromnou spoločnosťou. Deje sa tak rôznymi spôsobmi, najčastejšie prostredníctvom nájomnej zmluvy, pri ktorej je súkromná spoločnosť prevádzkovateľom infraštruktúry, vyberá poplatky od odberateľov vody (vodné) a producentov odpadových vôd (stočné), pričom vlastníkom vodárenskej infraštruktúry, ktorý z príjmov z prenájmu financuje investície do infraštruktúry, je vodárenská spoločnosť. Tento model je na Slovensku uplatnený v Stredoslovenskej vodárenskej spoločnosti, a. s., a Podtatranskej vodárenskej spoločnosti, a. s., a do roku 2014 aj v Trenčianskych vodárňach a kanalizáciách, a. s.

Vláda SR v roku 2001 schválila koncepciu transformácie vodárenských spoločností, podľa ktorej jednou z hlavných zásad transformácie vodárenstva bola nepredajnosť akcií „obecných" vodárenských spoločností. Fond národného majetku SR, ktorý bol zodpovedný za založenie vodárenských spoločností v zmysle tejto koncepcie a v zmysle rozhodnutí o privatizácii, nedokázal toto obmedzenie transformovať do podmienok ich fungovania bez zmien v obchodnom zákonníku. Ten totiž nepripúšťa takéto obmedzenie akcionárskych práv. Obmedzenia v nakladaní s akciami sa preto stali iba súčasťou zakladajúcich stanov vodárenských spoločností, ktoré však možno valným zhromaždením akcionárov zmeniť, resp. zrušiť. Ochrana pred rizikom privatizácie vodárenských spoločností prostredníctvom obmedzenia prevodu akcií mimo verejný sektor, upravená v stanovách, sa preto javí ako **nedostatočná.**

NKÚ SR tiež upozorňuje, že zmena akcionárskej štruktúry vstupom súkromného investora predstavuje aj **riziko korekcie, resp. vrátenia finančných prostriedkov z eurofondov**, ktoré vodárenské spoločnosti získali na rozvoj infraštruktúry a ktoré aj v súčasnosti predstavujú významný zdroj investícií do vodárenstva.

Aktuálna forma akciových spoločností, prostredníctvom ktorých sa zabezpečuje verejný záujem, spôsobuje v praxi nemalé problémy, najmä v oblasti hospodárnej, efektívnej a transparentnej správy a riadenia týchto spoločností, ako aj ich kontroly. Tie vyplývajú najmä z **nedostatočnej, resp. nejednoznačnej legislatívy** v oblasti obchodného práva aj právnych noriem vzťahujúcich sa k nakladaniu s vodou. V SR neexistuje priama právna úprava hospodárenia obchodných spoločností vykonávajúcich činnosti vo verejnom záujme, ani nie je zabezpečená dostatočná kontrola nad hospodárením týchto spoločností a nakladaním s majetkom zo strany štátu, miest a obcí. Ani kontrolovaná BVS nepatrila k spoločnostiam, ktoré sa vyznačujú otvorenosťou a transparentnosťou pri zverejňovaní dokumentov a sprístupňovaní informácií. Povinne zverejňované zmluvy na webovom sídle boli do roku 2016 v neprehľadnej forme a štruktúre, pričom objednávky a faktúry neboli zverejňované vôbec.

Kontrola odhalila aj nedostatky v **kontrolnom systéme** BVS, napr. neakceptovaním návrhov na vykonanie interných auditov predstavenstvom, ktoré mohli prispieť k skvalitneniu riadiacej činnosti. Ani kontrolná pôsobnosť **dozornej rady**, ako najvyššieho kontrolného orgánu BVS, **nebola funkčná**. Okrem jednej kontroly v roku 2017 nevykonávala kontrolnú činnosť a teda ani nepredkladala výsledky svojej kontrolnej činnosti valnému zhromaždeniu. V BVS nebola vykonaná kontrola ani zo strany majoritného akcionára – hlavného mesta SR Bratislavy.

Pre občanov aj firmy je najvyššou prioritou funkčnosť vodovodnej a kanalizačnej infraštruktúry, ktorá má vplyv na neustálu dostupnosť dodávok pitnej vody, či na odvádzanie odpadových vôd. Veľká časť tejto infraštruktúry je za hranicou životnosti alebo (aj) na hranici kapacitných možností. Na odstránenie **investičného dlhu** bolo v čase kontroly NKÚ SR len v BVS potrebných viac ako 574 miliónov eur, z toho na obnovu súčasnej infraštruktúry viac ako 271 miliónov eur a na investičný rozvoj pri rozširovaní nových územných zón bude potrebných viac ako 303 miliónov eur. Dlhodobá udržateľnosť riadnej a bezpečnej prevádzky vodárenskej infraštruktúry nie je, podľa NKÚ SR, možná bez účinného riešenia uvedených deficitov.

Negatívne skúsenosti s privatizáciou vodárenstva v okolitých krajinách, predovšetkým v Českej republike, musia byť pre Slovensko ponaučením a výzvou legislatívne zabezpečiť ochranu verejného záujmu v oblasti vlastníctva a prevádzkovania VV a VK, ktoré by mali zabezpečovať len **subjekty verejného práva**.

NKÚ SR konštatuje, že absencia kontroly a dozoru nad delegovanými verejnými službami býva dôsledkom nielen nevýhodne uzavretých zmlúv, ale aj **nedostatočnej legislatívy v oblasti definovania kontrolných mechanizmov štátu** nad pôsobením a hospodárením týchto spoločností. To sa prejavuje aj v rôznorodej interpretácii všeobecne záväzných právnych predpisov, najmä zákona o verejnom obstarávaní, či zákona o slobodnom prístupe k informáciám. Súčasná právna úprava určuje viacerým orgánom a organizáciám štátnej správy úlohy súvisiace s kontrolou rôznych stránok činností vodárenských spoločností. Celkový obraz o plnení verejného záujmu vodárenskými spoločnosťami však nedokáže poskytnúť žiadna z nich.

Pre zabezpečenie ochrany základných ľudských potrieb, ku ktorým jednoznačne patrí zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou, ako súčasti bezpečnosti štátu, je, **podľa NKÚ SR, nevyhnutné pristúpiť k legislatívnej úprave právneho postavenia** o**bchodných spoločností vykonávajúcich činnosti vo verejnom záujme, vrátane príslušných právnych predpisov.**

Vzhľadom na závažnosť zistení, bude NKÚ SR o výsledkoch kontroly informovať prezidentku SR, NR SR, vládu SR aj širokú verejnosť.

1 ÚČEL KONTROLNEJ AKCIE

Podľa Ústavy SR sú podzemné vody a vodné toky vlastníctvom Slovenskej republiky a majú byť využívané v prospech všetkých občanov aj nasledujúcich generácií. K povinnosti zabezpečiť prístup k pitnej vode pre všetkých obyvateľov sa SR zaviazala už v roku 2001 ratifikovaním *Protokolu o vode a zdraví*, vyhlásenom OSN v Londýne v roku 1999. Táto povinnosť bola zo štátu prenesená na samosprávu zriadením obecných vodárenských spoločností. A práve tieto obchodné spoločnosti s majetkovou účasťou miest a obcí patria k subjektom, ktoré sú menej kontrolované zo strany príslušných kontrolných orgánov aj verejnosti, pričom nakladajú so strategickou surovinou a úroveň ich hospodárenia sa prostredníctvom cien za vodné a stočné premieta do ekonomiky spoločnosti a má vplyv na rozpočet domácností.

Účelom kontrolnej akcie bolo poukázať na hospodárenie vybraných vodárenských spoločností a nakladanie s ich majetkom, ako aj identifikovať hlavné problémy a riziká pri napĺňaní verejného záujmu, vyplývajúce z ich špecifického postavenia, právnej formy a osobitostí na trhu.

Predmet kontroly
Kontrola NKÚ SR sa v dvoch vybraných vodárenských spoločnostiach zamerala na ich hospodárenie, najmä na náklady na prevádzku, údržbu, opravy a služby. Kontrolóri preverili investičné náklady vrátane modernizačného dlhu, nakladanie s dlhodobým hmotným majetkom a vnútorný kontrolný systém.

2 RÁMEC KONTROLNEJ AKCIE

Kontrola bola vykonaná na základe plánu kontrolnej činnosti NKÚ SR na rok 2019 v Bratislavskej vodárenskej spoločnosti, a.s., a Turčianskej vodárenskej spoločnosti, a. s. Kontrolóri sa zamerali na hodnotenie ich hospodárskych výsledkov a finančnej situácie. Ďalej sa zamerali na problematiku investičného dlhu, zabezpečenia obnovy VV a VK a na vybrané prevádzkové náklady, najmä na opravy, údržbu a služby. Preverili aj nakladanie s dlhodobým hmotným majetkom vodárenských spoločností a zhodnotili kontrolný systém. Kontrolovaným obdobím boli roky 2015 až 2017, a v prípade vecných súvislostí aj obdobia predchádzajúce a nasledujúce.

Kontrola bola vykonaná v súlade so zákonom o NKÚ SR, ako aj so štandardmi, ktoré vychádzajú zo základných princípov medzinárodných štandardov najvyšších kontrolných inštitúcií ISSAI. Pri výkone kontroly boli použité také metódy a techniky, ako je štúdium vnútorných predpisov, rozhovory so zamestnancami, preskúmavanie relevantných dokladov, analytické postupy, vlastné prepočty a iné.

3 STAV A VÝVOJ VODÁRENSTVA NA SLOVENSKU

3.1 HISTORICKÝ VÝVOJ

Historický vývoj vodárenstva na Slovensku je spojený s nemeckou kolonizáciou v 14. storočí, hlavne v bansky exponovaných oblastiach, v ktorých bola voda problémom pri ťažbe nerastov. Podzemná voda čerpaná z baní bola následne využívaná na zásobovanie obyvateľstva vodou. Jeden z prvých verejných vodovodov, ako ho poznáme dnes, bol vybudovaný v rokoch 1883 až 1885, kedy vytryskol prvý prúd vody pred dnešnou budovou Slovenského národného divadla z požiarneho hydrantu. Vybudovaný vodovod bol uvedený do prevádzky 1. februára 1886. Týmto termínom sa začala riadna prevádzka a dodávka vody pre obyvateľstvo Bratislavy.

Zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou a zabezpečovanie odkanalizovania a čistenia odpadových vôd bolo do roku 1989 povinnosťou **štátu**, ktorý ju realizoval prostredníctvom piatich štátnych podnikov vodární a kanalizácií na území Slovenska. V roku 1990 bola táto kompetencia, na základe zákona o obecnom zriadení, postúpená **obciam**.

Začiatkom 90. rokov začal **proces transformácie** štátnych podnikov vodární a kanalizácií. V pilotnom projekte z roku 1995 došlo k bezodplatnému prevodu štátneho majetku priamo na mestá a k vzniku troch vodárenských spoločností. Ďalších sedem vzniklo podľa transformačného modelu schváleného vládou v roku 2001. Ten spočíval v posúdení a schválení privatizačných projektov vládou. Na základe rozhodnutia Ministerstva pre správu a privatizáciu národného majetku SR boli Fondom národného majetku SR založené vodárenské akciové spoločnosti vkladom celého majetku bývalých štátnych podnikov vodární a kanalizácií. Následne boli akcie bezodplatne prevedené na mestá a obce podľa počtu obyvateľov daného regiónu.

Transformácia štátnych podnikov vodární a kanalizácií sa mala riadiť vládou schválenými zásadami a princípmi, ku ktorým patrilo obmedzenie prevodu akcií, ktoré bolo zakomponované aj do rozhodnutí o privatizácii. Akcie obecných vodárenských spoločností nemali byť verejne obchodovateľné, čím sa mal ochrániť verejný záujem. Tento pôvodný zámer transformácie však Fond národného majetku SR, ako zakladateľ vodárenských akciových spoločností, nezabezpečil. Dôvodom

bolo, že takéto obmedzenia obchodný zákonník neumožňoval. Návrh na úpravu legislatívy, ktorá by takúto reguláciu zabezpečila, nebol pri zakladaní vodárenských spoločností a ani neskôr predložený. **Súkromný záujem tak dostal prednosť pred záujmom verejným.**

3.2 STAV A ROZVOJ VV A VK V MINULOSTI A DNES

Rozvoj verejných vodovodov a verejných kanalizácií na Slovensku **koncom 90. rokov** zaostával za vyspelými európskymi krajinami. Z celkového počtu obyvateľstva bolo v roku 1999 zásobovaných pitnou vodu 82,6 %. Verejný vodovod malo 67,8 % z celkového počtu obcí. Situácia v rozvoji verejných kanalizácii bola ešte horšia. Len 16 % obcí malo vybudovanú verejnú kanalizáciu. Podiel obyvateľov bývajúcich v domoch s verejnou kanalizáciou tvoril 54,3 % z celkového počtu obyvateľov SR.

V roku 2017 bola úroveň zásobovania obyvateľstva pitnou vodou 88,9 %. Vodou z verejných vodovodov bolo zásobovaných 83,5 % z celkového počtu obcí. Pre porovnanie – v 90. rokoch sa podiel obyvateľov zásobovaných pitnou vodou z VV z celkového počtu obyvateľov SR zvyšoval nasledujúcim tempom – v roku 1990 tvoril 75,2 %, v roku 1995 dosiahol 79,4 % a v roku 2000 predstavoval 82,9 %. Podľa Plánu rozvoja VV a VK sa má do roku 2021 zvýšiť podiel obyvateľov zásobovaných pitnou vodou na 90 %.

Podiel obyvateľov bývajúcich v domoch napojených na verejnú kanalizáciu v roku 2017 predstavoval 67,7 % z celkového počtu obyvateľov. Vybudovanú verejnú kanalizáciu malo len 38,3 % obcí v SR. Podľa Implementačnej jednotky Úradu vlády SR rastie pripojenie obyvateľstva na verejnú kanalizáciu na Slovensku najpomalšie zo všetkých krajín V 4. V rozvoji VV a VK pretrvávajú výrazné regionálne rozdiely. Z hľadiska jednotlivých krajov je najpriaznivejšia situácia v Bratislavskom kraji. Najhoršia v Prešovskom, Košickom a Banskobystrickom kraji. Podiel obyvateľov SR, pripojených na VV a VK v jednotlivých okresoch SR, v roku 2017, znázorňuje **obrázok č. 1** a **obrázok č. 2.**

Obrázok č. 1: Podiel obyvateľov SR, pripojených na verejný vodovod (podľa okresov; stav k 31. 12. 2017)

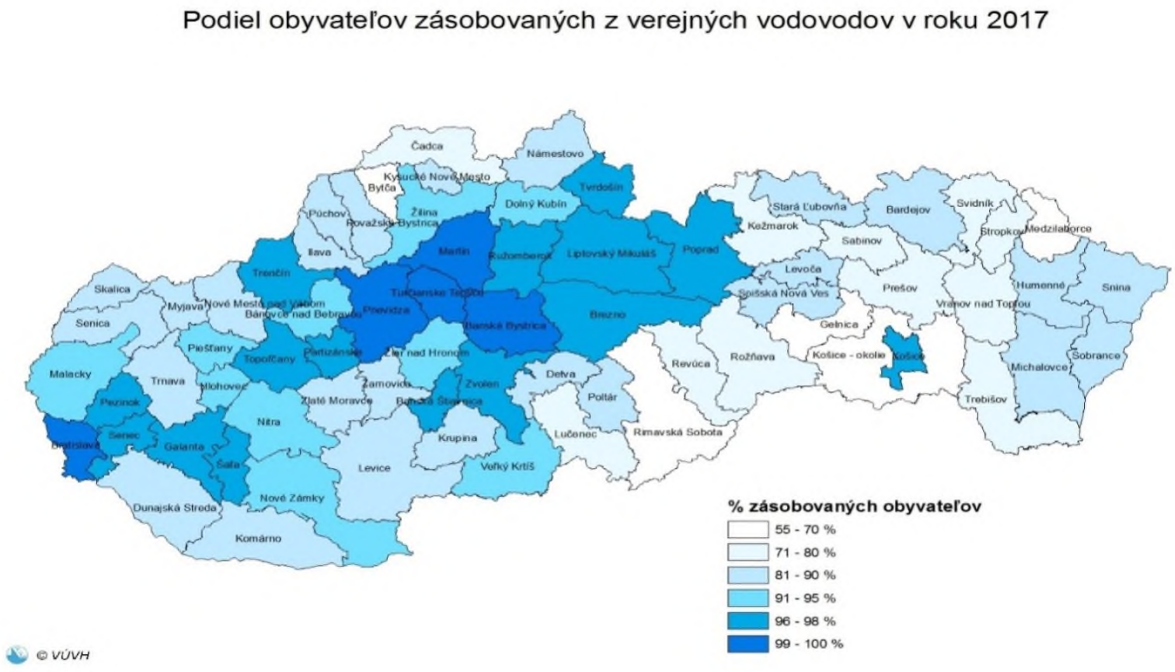

Zdroj: VÚVH, Vodné hospodárstvo v SR v roku 2017

Obrázok č. 2: Podiel obyvateľov SR, pripojených na verejnú kanalizáciu (podľa okresov; stav k 31. 12. 2017)

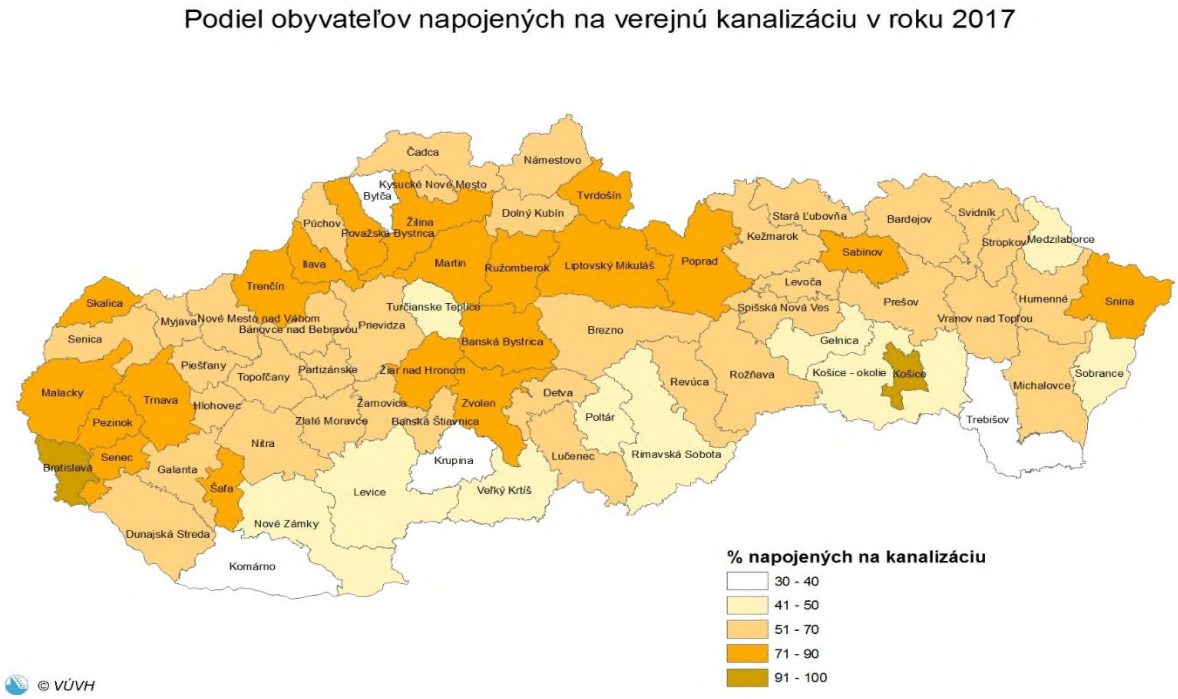

Zdroj: VÚVH, Vodné hospodárstvo v SR v roku 2017

3.3 CHARAKTERISTIKA A OSOBITOSTI VODÁRENSKÝCH SPOLOČNOSTÍ

V súčasnosti pôsobí na Slovensku v sektore vodárenstva **viac ako 200 subjektov**. Okrem vodárenských spoločností vlastnia vodárenskú infraštruktúru aj obce a mestá alebo iné právnické a fyzické osoby, ktoré ju vybudovali v rámci vlastných investičných aktivít.

Z hľadiska zásobovania obyvateľov pitnou vodou a odvádzania a čistenia odpadových vôd je rozhodujúcich **16 vodárenských spoločností**, ktoré zabezpečujú cca 95 % vodárenských služieb na Slovensku. Z nich **12** je vlastníkom aj prevádzkovateľom vodárenskej a kanalizačnej infraštruktúry. Dve vodárenské spoločnosti – Stredoslovenská vodárenská spoločnosť, a. s., Banská Bystrica, a Podtatranská vodárenská spoločnosť, a. s., Poprad, sú od roku 2005 len vlastníkmi infraštruktúry, ktorú na základe zmluvy prevádzkujú Stredoslovenská vodárenská prevádzková spoločnosť, a. s., Banská Bystrica, a Podtatranská vodárenská prevádzková spoločnosť, a. s., Poprad. Obe sú kontrolované francúzskou spoločnosťou VEOLIA. Do roku 2014 bol obdobný model aj v spoločnosti Trenčianske vodárne a kanalizácie, a. s., ktorá bola vlastníkom vodárenskej infraštruktúry, pričom jej prevádzkovateľom bola Trenčianska vodohospodárska spoločnosť, a. s., s 51-percentnou majetkovou účasťou zahraničnej spoločnosti SUEZ Environnement. Zmluva s prevádzkovateľom bola vypovedaná práve z dôvodu získania finančných prostriedkov z EÚ na obnovu a rozvoj vodárenskej a kanalizačnej infraštruktúry, pričom jednou z podmienok bolo, že musia byť nielen vlastníkmi, ale aj prevádzkovateľmi tohto majetku.

Vo vodárenských spoločnostiach na Slovensku realizujú výkon akcionárskych práv najmä mestá a obce podľa schválených privatizačných projektov, a to od roku 2002. Majetkové pomery vo vodárenských spoločnostiach sa zásadne nemenili. V niektorých spoločnostiach (napr. aj v BVS) hlavne minoritní akcionári predali svoje akcie príslušnej vodárenskej spoločnosti, príp. iným akcionárom, najmä z dôvodu, že nemohli presadzovať svoje záujmy. Pritom aj predaj akcií medzi obcami schválená koncepcia privatizácie vylučovala, a to z dôvodov, aby obec bola priamo zainteresovaná na zásobovaní svojich občanov pitnou vodou. Vlastnícka štruktúra najväčších vodárenských spoločností je uvedená v **prílohe 1** záverečnej správy.

Vodárenské spoločnosti nakladajú s majetkom v brutto hodnote viac ako 5 mld. eur, v netto takmer 3 mld. eur, ich základné imanie predstavuje celkom 1 138 mil. eur. Zásobujú cca 4,5 mil. obyvateľov Slovenska pitnou vodou, čo predstavuje 83,2 % z celkového počtu obyvateľov v roku 2017. Počet obyvateľov napojených na verejnú kanalizáciu prostredníctvom týchto

spoločností je 3,2 mil., čo tvorí 59,3 % všetkých obyvateľov Slovenska. Vybrané ukazovatele vodárenských spoločností k 31. 12. 2017 sú uvedené v **prílohe 2** záverečnej správy.

Vodárenské spoločnosti majú viacero osobitostí.

1. Z hľadiska právnej formy sú akciovou spoločnosťou, ktorá sa riadi obchodným právom (Obchodným zákonníkom). Z hľadiska činnosti, ktorú vykonávajú a na ktorú boli zriadené, ich možno považovať za subjekty poskytujúce **verejné služby**. Ich hlavnou činnosťou je výroba, distribúcia a dodávka pitnej vody verejným vodovodom, a odvádzanie a čistenie odpadových vôd verejnou kanalizáciou. Zriaďovanie a prevádzkovanie VV a VK na účely hromadného zásobovania obyvateľov pitnou vodou a hromadného odvádzania a čistenia odpadových vôd je, podľa zákona o VV a VK, činnosť vo verejnom záujme. To, že *„zásobovanie vodou je službou verejného záujmu a voda nie je komerčný výrobok, ale skôr dedičstvo, ktoré treba chrániť, brániť a nakladať s ním ako takým"* je uvedené aj v Preambule smernice 2000/60/ES Európskeho parlamentu a Rady z 23. októbra 2000, ktorou sa stanovuje rámec pôsobnosti pre opatrenia krajín EÚ v oblasti vodnej politiky (rámcová smernica o vode).
2. Vodárenské spoločnosti majú charakter **lokálneho monopolu**. Pôsobia na vymedzených geografických územiach, ktoré sa navzájom neprekrývajú. Tieto územia im boli dané pri transformácii – lokalizáciou infraštruktúry, ktorá bola na ne prevedená, ako aj ich akcionármi – mestami a obcami, na ktoré boli akcie bezodplatne prevedené. Prirodzený lokálny monopol vyplýva aj z charakteru činnosti, ktorú vykonávajú. Výroba vody je viazaná na existujúci vodný zdroj v územnej pôsobnosti spoločnosti. Na distribúciu a dodávku vody, ako aj na odvádzanie odpadových vôd sú potrebné vodovodné a kanalizačné siete, to znamená, že ich činnosť je vykonávaná na lokálnej, resp. regionálnej úrovni. Z dôvodu prirodzeného monopolu týchto spoločností, z pôsobenia na vymedzenom území, no aj z vysokých nákladov na budovanie nových sietí s dlhou dobou návratnosti, je značne **obmedzená možnosť konkurencie**. Každá vodárenská spoločnosť tak má na svojom vymedzenom území **dominantné postavenie**.
3. Vodárenské spoločnosti – prevádzkovatelia VV a VK, sú **regulovanými subjektmi** v zmysle zákona o regulácii v sieťových odvetviach. Zavedenie nezávislej regulácie cien bolo súčasťou transformácie vodárenských spoločností a vyplýva z ich dominantného postavenia na lokálnom trhu. Hlavné činnosti vodárenských spoločností sú regulované činnosti podliehajúce cenovej regulácii. ÚRSO schvaľuje pre každú vodárenskú spoločnosť maximálnu cenu za regulované činnosti, na základe oprávnených nákladov a primeraného zisku. Pre obce a mestá vlastniace a prevádzkujúce VV a VK vydáva potvrdenia o cene. Prehľad maximálnych cien vodárenských spoločností za výrobu a dodávku pitnej vody a za odvedenie a čistenie odpadovej vody k 31. 12. 2017 je uvedený v **prílohe 3** záverečnej správy.

3.4 MEDZINÁRODNÉ POROVNANIE

Vo väčšine krajín sveta je zásobovanie vodou a prevádzka kanalizácií v rukách **verejného sektora**. Napriek viacerým pokusom v minulosti privatizovať vodárenskú infraštruktúru a služby, vo svete prevažujú verejné vodárenské spoločnosti. Tie sú zväčša vo vlastníctve obcí, prípadne štátu alebo regionálnej správy. Mnohé obce a mestá sa poučili z nepriaznivých dôsledkov odovzdania správy vodární a kanalizácií nadnárodným súkromným spoločnostiam, prejavom ktorých bol len nárast cien, bez adekvátnej starostlivosti o infraštruktúru, čo viedlo až k ohrozeniu zdravia obyvateľstva. V EÚ sú privatizované vodárne bežné len v Anglicku, čiastočne vo Francúzsku, aj to pod prísnou reguláciou štátu. Model verejnej správy sa uplatňuje aj v USA, Kanade, ale aj v Latinskej Amerike, Afrike a Ázii.

Svetovým trendom je v súčasnosti podpora **drobných lokálnych vodárenských podnikov** vo vlastníctve orgánov verejnej správy a potláčanie prirodzených monopolov. Tie majú nesporné výhody v porovnaní so súkromným podnikom, ktoré spočívajú vo väčšej transparentnosti, zodpovednosti za služby priamo obyvateľom, a najmä v cene, do ktorej nemusí byť premietnutý zisk a dividendy pre akcionárov. Pre zachovanie nízkej ceny je táto často dotovaná aj z rozpočtov miest a obcí.

Príkladom **dobrej praxe** môže byť **Rakúsko**, kde sú vodárenské spoločnosti pod priamou verejnou správou. Z približne 5 500 dodávateľov pitnej vody je vyše 80 % vo vlastníctve miest, obcí či vodárenských družstiev. Tarify za vodu a odkanalizovanie musia byť schválené orgánmi samosprávy. Okrem toho môžu byť preskúmané externými orgánmi (rakúsky zväz audítorov a miestne zväzy audítorov spolkovej krajiny). Výsledkom je fakt, že takmer 86 % Rakúšanov si myslí, že cena vody je prijateľná alebo dokonca nízka. Pri nepomerne vyšších mzdových nákladoch predstavovala priemerná cena vodného a stočného 3,67 eur/m^3. Rakúsky model fungovania vodárenských spoločností možno považovať za vzorový pre slovenské vodárenské spoločnosti.

V **Českej republike** sa vodárenstvo po rozdelení Československa uberalo odlišnou cestou než na Slovensku. V mnohých mestách a obciach sa do súkromných rúk dostala nielen prevádzka, ale aj samotná vodárenská infraštruktúra. Tento proces sa však podarilo úspešne zvrátiť. Príčinou nespokojnosti boli neúmerne vysoké ceny za vodné a stočné, ktoré však nemali objektívny základ. Veľké mestá aj aglomerácie boli nútené vodárenské spoločnosti odkúpiť späť od vlastníkov.

Jedným z posledných súkromných subjektov sú Pražské vodovody a kanalizace, a. s., ktoré sú súčasťou skupiny VEOLIA, ale podľa verejne prístupných informácií má hlavné mesto Praha záujem o ich odkúpenie.

Významným rozdielom vo fungovaní vodárenských spoločností na Slovensku a v Česku sú **náklady** na výrobu pitnej vody, ktoré vyplývajú z rozdielnych prírodných podmienok. Kým na Slovensku väčšinu zdrojov pitnej vody predstavujú podzemné zdroje vody, bez nutnosti túto vodu upravovať (s výnimkou východného Slovenska), v Českej republike dostupná voda pochádza zväčša z povrchových zdrojov, náročných na ďalšie spracovanie. Náklady na výrobu vody sú tak v Čechách vyššie ako u nás, čomu zodpovedá aj cena. Ceny vodného spolu so stočným sa v roku 2018 v Českej republike pohybovali v jednotlivých krajoch od 2,54 eur/m^3 až po 3,37 eur/m^3, pričom priemerná hodnota bola 2,78 eur/m^3.

Legislatíva upravujúca vodárenstvo je v oboch krajinách podobná, **s určitými odlišnosťami**. Poučenie Českej republiky z dôsledkov masívneho vstupu súkromného kapitálu do vodárenských spoločností sa pretavilo do zvýšenia **dohľadu štátu** nad touto verejnoprospešnou činnosťou. Prejavom tohto procesu je **sprísňovanie legislatívy** v oblasti vlastníctva a prevádzkovania VV a VK, presnejšia a jednoznačnejšia terminológia v zákone, a najmä **kontrola jeho dodržiavania**.

Český zákon o vodovodoch a kanalizáciách pre verejnú potrebu presne definuje požiadavky na výkon prevádzky, ktorá je v oboch krajinách viazanou živnosťou. Kým v Čechách priamo zákon stanovuje pre túto činnosť potrebné vzdelanie a dĺžku praxe, na Slovensku odkazuje na absolvovanie skúšky odbornej spôsobilosti, pričom následné uplatňovanie tejto povinnosti v praxi ponecháva na príslušný živnostenský úrad.

Významnou črtou českého zákona je **transparentnosť.** Neexistuje informácia technického, prevádzkového a ekonomického charakteru, ktorá je utajovaná; na rozdiel od našej legislatívy. To sa týka aj majetku vodárenských spoločností, či zverejňovania položiek potrebných na výpočet ceny vodného a stočného v prípade jej zvýšenia o 5 %.

Osobitosťou českého zákona je **kontrolná – audítorská činnosť** Ministerstva zemědělství ČR, ktoré vedie evidenciu audítorov, ktorí musia spĺňať odborné parametre a aj dlhoročnú prax v odbore vodovodov a kanalizácií. Technický audit, ako špeciálna odborná činnosť, slúži na kontrolu technického stavu, oprávnenosti vynaložených prevádzkových nákladov, ako aj obstarávacích nákladov a nákladov navrhovaného rozvoja vodovodov a kanalizácií. Jeho výsledkom je správa so zisteniami a návrhmi na zlepšenie hospodárenia vodárenských spoločností. **Slovenským kontrolným orgánom sú okresné úrady v sídle kraja, ktoré sa boria s nedostatkom personálnych a odborných kapacít.**

České štátne orgány veľmi podrobne sledujú, ako fungujú jednotlivé vodárenské spoločnosti. Ministerstvo financií ČR v úzkej spolupráci s Ministerstvom zemědělství ČR kontroluje dodržiavanie cenotvorby. Náš zákon o VV a VK je z pohľadu jednoznačnosti a spresnenia terminológie oveľa voľnejší, s možnosťou rozdielneho výkladu príslušných ustanovení, čo v praxi spôsobuje značné problémy.

Z porovnania českej a slovenskej legislatívy, ktorá upravuje pôsobenie tohto prirodzeného monopolu, možno vyvodiť **záver,** že slovenské štátne orgány, po odovzdaní majetku vodárenských spoločností mestám a obciam, nedostatočne kontrolujú ako sa v nich zabezpečuje verejný záujem, ba skôr možno vidieť snahu umožniť vstup súkromných subjektov do vodárenstva. Dôkazom sú opakované snahy legislatívu zmierniť z pohľadu výkonu prevádzkových činností.

4 ZISTENIA A ODPORÚČANIA

4.1 CHARAKTERISTIKA KONTROLOVANÝCH SUBJEKTOV

Turčianska vodárenská spoločnosť, a. s., (TURVOD) je jednou zo šiestich nástupníckych spoločností pôvodnej Severoslovenskej vodárenskej spoločnosti a. s., Žilina, s výškou základného imania v sume 24 997 413,59 eur, s počtom akcií 753 164 v menovitej hodnote 33,19 eur. K 31. decembru 2017 mala spoločnosť celkom 78 akcionárov. Majoritným akcionárom je mesto Martin s viac ako 52,059-percentným podielom akcií, obce a mestá regiónu Turca vlastnia 46,102-percentný podiel, ostatné mestá a obce 1,39-percentný podiel a vlastné akcie spoločnosti tvoria 0,45-percentný podiel.

Tabuľka č. 1: Vývoj vybraných ukazovateľov TURVOD (v eurách)

	2015	2016	2017	2018
Čistý obrat	7 964 233	8 059 141	8 027 503	8 390 912
Majetok netto	65 309 107	62 123 589	64 578 718	62 002 388
Hospodársky výsledok po zdanení (- strata)	-16 005	-24 866	-29 958	5 879

Zdroj: Účtovné závierky r. 2015 – 2018

Bratislavská vodárenská spoločnosť, a. s., bola založená v súlade s rozhodnutím o privatizácii v októbri 2002 vkladom celého majetku zrušeného štátneho podniku Vodárne a kanalizácie Bratislava a časti majetku zrušeného štátneho podniku

Západoslovenské vodárne a kanalizácie. Je vlastníkom a prevádzkovateľom VV a VK prvej až tretej kategórie, zabezpečuje výrobu a distribúciu pitnej vody, a tiež odvádzanie a čistenie odpadových vôd v Bratislavskom kraji a čiastočne v krajoch Trnavskom (okresy Skalica a Senica) a Trenčianskom (okres Myjava).

Výška základného imania spoločnosti dosahuje 281 365 934,89 eur, počet akcií je 8 477 431 v menovitej hodnote 33,19 eur za akciu. K 31. 12. 2017 mala BVS 92 akcionárov. Majoritným akcionárom je hlavné mesto SR Bratislava s 59,29-percentným podielom akcií, mesto Skalica má 8,65-percentný podiel, BVS 8,43-percentný podiel a zvyšok akcií majú ostatné obce a mestá. BVS má podiel vo dvoch dcérskych spoločnostiach – v Infra Services, a. s., 51 %, a BIONERGY, a. s., 100 %.

Tabuľka č. 2: Vývoj vybraných ukazovateľov BVS (v eurách)

	2015	2016	2017	2018
Čistý obrat	89 968 700	91 982 353	94 279 526	95 546 264
Majetok netto	557 158 879	552 678 019	544 108 321	541 403 647
Hospodársky výsledok po zdanení (zisk)	3 017 427	497 481	494 869	608 061

Zdroj: Účtovné závierky r. 2015 – 2018

4.2 RIZIKÁ PRÁVNEJ FORMY

BVS je obchodná spoločnosť s majetkovou účasťou miest a obcí Bratislavského kraja a čiastočne Trnavského a Trenčianskeho kraja. Jej pôsobnosť je definovaná ako činnosť vo verejnom záujme so strategickým významom pre štát. Kontrola NKÚ SR poukázala na nedostatočnú ochranu verejného záujmu, keď v súvislosti s akcionárskou štruktúrou upozornila na riziká, pri ktorých by túto ochranu bolo možné prelomiť a dosiahnuť prevoditeľnosť akcií mimo verejného sektora.

Predaj akcií BVS súkromným spoločnostiam nie je zákonom obmedzený. Prevoditeľnosť akcií je obmedzená stanovami spoločnosti, podľa ktorých je prevod akcií možný len na obec alebo mesto, ktoré sú akcionármi spoločnosti. Rozhodnúť o zmene stanov môže valné zhromaždenie spoločnosti dvojtretinovou väčšinou hlasov prítomných akcionárov a súhlas dozornej rady. NKÚ SR vidí **riziko** v spojení dvoch najväčších akcionárov, ktorí by dvojtretinovou väčšinou mohli dosiahnuť zmenu stanov aj zmenu prevoditeľnosti akcií mimo verejný sektor. Viaceré pokusy vstupu súkromného investora do BVS neboli doposiaľ úspešné.

Kontrolóri upozornili aj na **druhé riziko**, keď stanovy BVS neriešia obmedzenie použitia akcií vlastníkmi ako predmet záložného práva za úvery od súkromnej spoločnosti. Uplatnením záložného práva by tak v prípade nesplácania úveru hrozilo, že sa akcie dostanú do vlastníctva súkromnej spoločnosti.

4.3 NEVÝHODNÁ RÁMCOVÁ ZMLUVA O POSKYTNUTÍ SLUŽIEB S INFRA SERVICES, A. S.

Dôsledkom nedostatočnej právnej ochrany vlastníctva a prevádzkovania VV a VK, z pohľadu zabezpečenia verejného záujmu, sú aj nevýhodné zmluvy uzatvárané vodárenskými spoločnosťami a presun ich činností do dcérskych, príp. iných súkromných spoločností.

Infra Services, a. s., vznikla ako dcérska spoločnosť so 100-percentnou majetkovou účasťou BVS v roku 2007 odčlenením divízie servisných činností. Koncom roku 2010 navýšením základného imania a vstupom nového akcionára – spoločnosti HASS, s. r. o., podiel BVS klesol na 51 %. Nový akcionár za takmer polovicu spoločnosti zaplatil 6,67 mil. eur. Akcie minoritného akcionára prevzala v roku 2012 spoločnosť HEDIN, a. s., a 20. mája 2019 spoločnosť GRAFOBAL GROUP development, a. s.

Infra Services, a. s., vykonáva pre BVS servis vodovodných a kanalizačných sietí, výstavbu nových, ale aj ďalšie doplnkové služby a činnosti, a to na základe **rámcovej zmluvy o poskytnutí služieb**, uzatvorenej v decembri 2008. Zmluva pôvodne uzatvorená na štyri roky, bola po vstupe nového akcionára predĺžená do 31. 12. 2022, s možnosťou prolongácie.

Vykonávanie opravy a údržby verejných vodovodov a verejnej kanalizácie je súčasťou viazanej živnosti „prevádzkovanie VV a VK“. Spoločnosť Infra Services, a. s., tým, že vykonávala opravu a údržbu bez živnostenského oprávnenia, t. j. neodborne spôsobilými osobami, porušila ustanovenia živnostenského zákona a taktiež zákona o VV a VK, čo znamená, že nezákonne vykonávala tieto činnosti pre BVS. Napriek viacerým kontrolám vykonaným v BVS, žiaden z orgánov štátnej správy neupozornil na tento závažný nedostatok.

Analýzou podmienok rámcovej zmluvy o poskytnutí služieb a jej plnenia možno konštatovať, že táto bola **zjavne nevýhodná pre BVS**. Najmä pre jej nevypovedateľnosť a sankcie dohodnuté len pre neplnenie povinností zo strany BVS. Za odstúpenie od zmluvy hrozí BVS pokuta vo výške 5 mil. eur a náhrada ušlého zisku.

Zmluva má charakter **exkluzivity**. BVS je, pod hrozbou sankcií, povinná objednať si predmetné služby len od Infra Services, a. s. Tá ich však môže dodávať aj subdodávateľsky s fixnou 10-percentnou prirážkou, bez ohľadu na mieru pridanej hodnoty. **Infra Services, a. s., až cca 98 % svojej činnosti, meranej podielom tržieb, vykonáva pre BVS, čo dokumentuje aj tabuľka č. 3.**

Tabuľka č. 3: Objem a podiel činností Infra Services, a. s., pre BVS (v eurách)

	2015	2016	2017	2018
Celkové tržby Infra Services, a. s. za služby a tovar	28 454 687	43 148 803	40 996 773	44 988 863
z toho: tržby za služby a tovar poskytnuté BVS	27 862 093	42 886 889	40 230 712	44 533 544
Podiel tržieb za služby a tovar poskytnuté BVS na celkových tržbách Infra Services, a. s.	**97,92 %**	**99,39 %**	**98,13 %**	**98,99 %**

Zdroj: IÚZ Infra Services, a. s. , BVS

Okrem pôvodne dohodnutých služieb pribúdali do portfólia činností pre BVS aj ďalšie tzv. doplnkové služby, napr. fakturácia a distribúcia dokumentov, komplexná správa objektov, aktualizácia informácií v GIS a iné. Mnohé z nich, najmä v roku 2018, boli vykonávané **bez uzatvorenia dodatku k rámcovej zmluve o poskytnutí služieb**.

NKÚ SR upozorňuje, že postupné presúvanie činností do dcérskej spoločnosti Infra Services, a. s., najmä v posledných rokoch, ako aj strata riadiaceho vplyvu nad touto spoločnosťou uzavretím Zmluvy o spoločnom postupe týkajúcom sa spoločnosti Infra Services, a. s., s minoritným akcionárom dcérskej spoločnosti, napriek 51-percentnému vlastníctvu jej akcií, indikuje **riziko privatizácie prevádzky VV a VK**.

Zadávanie zákaziek na stavebné práce a činnosti priamo dcérskej spoločnosti bez výberového konania, nedostatočná evidencia a kontrola fakturovaných súm, obmedzenie verejnej kontroly nezverejňovaním faktúr a objednávok sú faktory umožňujúce umelo nadhodnocovať ceny a presúvať zisk z materskej spoločnosti na Infra Services, a. s. To sa ukazovalo aj na **výsledkoch hospodárenia a ekonomických ukazovateľoch BVS**, ktoré najmä od roku 2016 mali **negatívny vývoj.**

Z **grafu č. 1** je zrejmé, že v rokoch 2013 až 2018 rástli tržby BVS oveľa pomalšie, ako tržby dcérskych spoločností. Kým nárast tržieb BVS za sledované obdobie bol cca 8,6 %, v Infra Services, a. s., bol takmer 40 %, a v BIOENERGY, a. s., bol 33 %. Tiež je zrejmé, že takmer polovicu vlastných tržieb posielajú bratislavské vodárne do svojej dcérskej spoločnosti Infra Services, a. s., ktorá v posledných rokoch dosahuje vyšší nárast tržieb ako materská spoločnosť. Znamená to, že polovica poplatkov za vodné a stočné, vybraných od zákazníkov BVS, skončí v spoločnosti Infra Services, a. s.

Graf č. 1: Tržby spoločností v skupine BVS

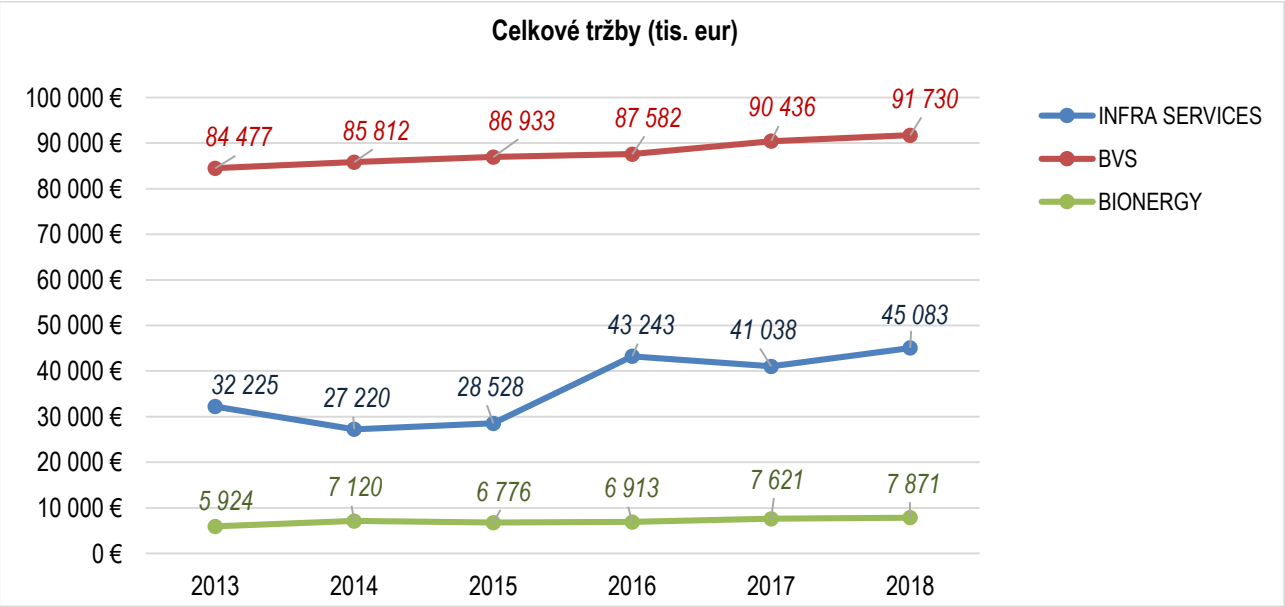

Zdroj : Výročné správy a výkazy spoločností

Nevýhodnosť presunu vybraných činností na dcérske spoločnosti sa prejavuje aj vo vývoji zisku – **graf č. 2**. Za obdobie rokov 2013 až 2018 poklesol zisk BVS, t. j. peniaze, ktoré majú byť zdrojom rozvoja spoločnosti alebo príjmom obcí

v podobe dividend, o 73 %. K poklesu zisku prišlo aj v spoločnosti Infra Services, a. s., ale pokles bol nižší – 42 %. V spoločnosti BIOENERGY, a. s., sa zisk za dané obdobie strojnásobil.

Graf č. 2: Zisky spoločností v skupine BVS

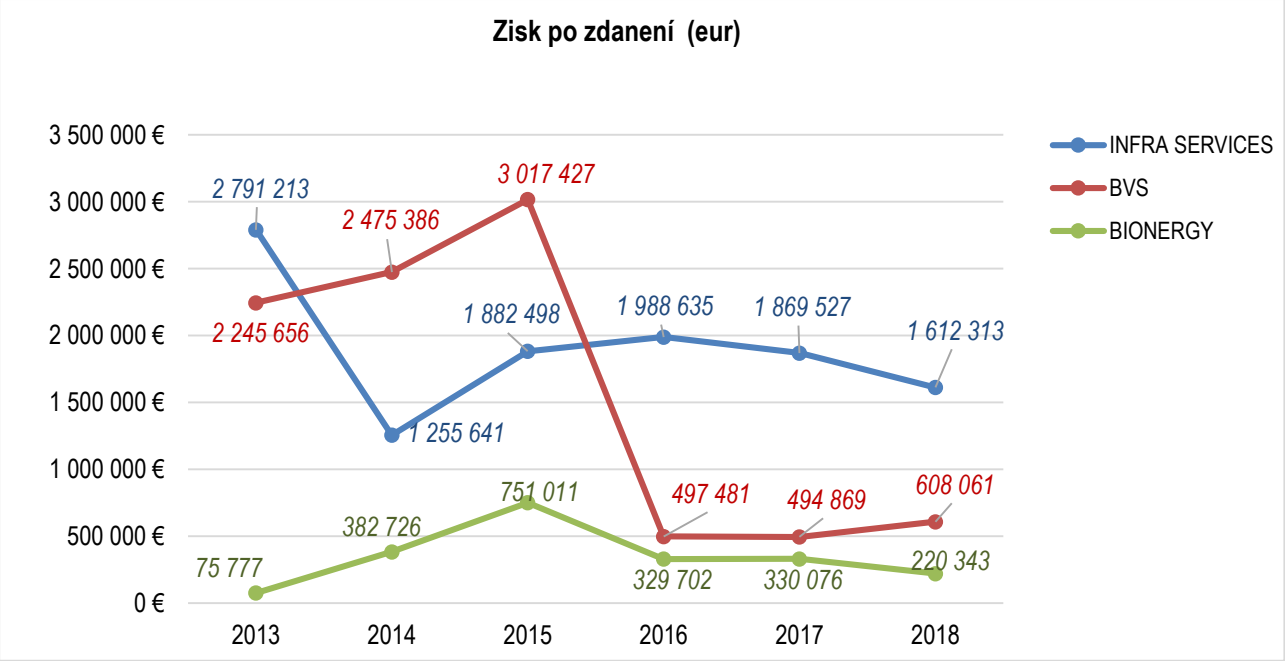

Zdroj : Výročné správy a výkazy spoločností

Nevýhodnosť presunu činností na dcérske spoločnosti sa zreteľne prejavuje prostredníctvom ukazovateľa rentability nákladov (pomer zisku k nákladom), ktorý je ukazovateľom efektívnosti činnosti organizácie. V BVS je výrazne nižší ako v dcérskych spoločnostiach, čo dokumentuje **graf č. 3**. Kým Infra Services, a. s., v roku 2018 na 100 eur vynaložených nákladov dosiahla 3,71 eur zisku, BIONERGY, a. s., mala zisk 2,60 eur, no BVS dosiahla len 0,63 eur zisku. Prostredníctvom tohto ukazovateľa je vidieť, že ziskovejšie činnosti vykonávajú dcérske spoločnosti a menej ziskové zostali v BVS.

Graf č. 3: Rentabilita nákladov spoločností v skupine BVS

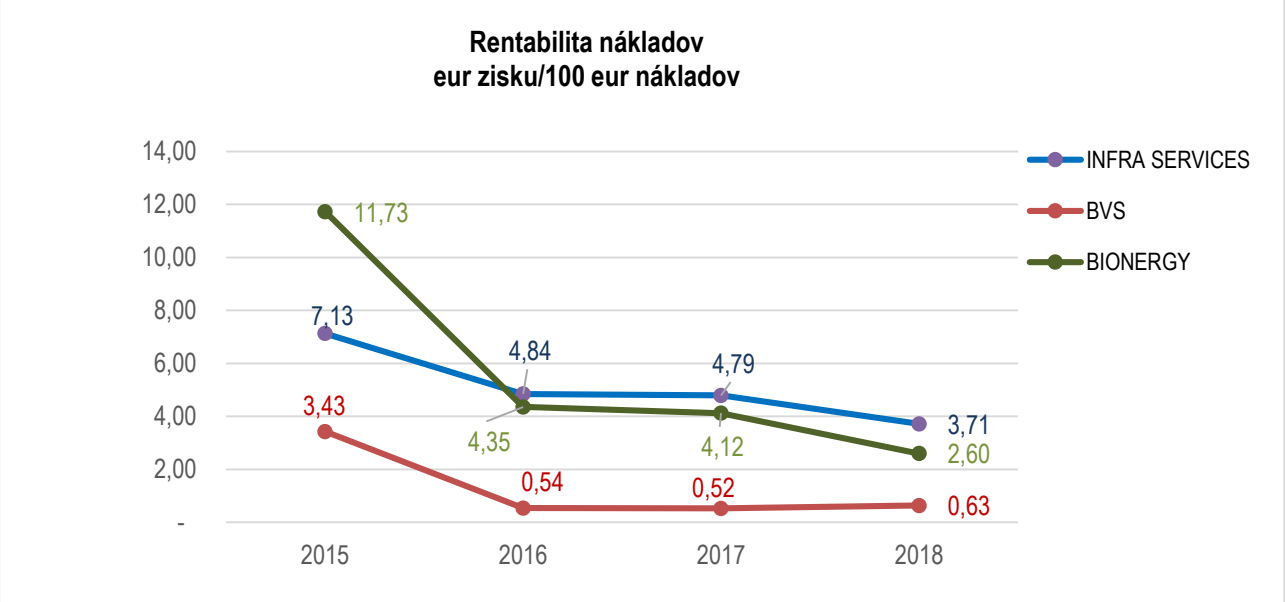

Zdroj : Výročné správy a výkazy spoločností

Hospodárske výsledky a distribúcia rentability v skupine naznačuje, že Infra Services, a. s., nesie nepomerne nižšie riziko podnikania vzhľadom na isté tržby, nízky majetok a fixnú maržu. Rámcová zmluva o poskytnutí služieb sa tak ukazuje ako výhodná pre dcérsku spoločnosť Infra Services, a. s.

Rizikom, podľa NKÚ SR, sa stávajú aj **pohľadávky po lehote splatnosti** voči Infra Servies, a. s., ktoré dosiahli k 31. decembru 2018 sumu 8,5 milióna eur. Tieto sú najmä dôsledkom zvýšených nákladov na opravu a údržbu.

Podľa NKÚ SR, členovia predstavenstva BVS uzatvorením zjavne nevýhodnej rámcovej zmluvy o poskytnutí služieb, **nepostupovali v súlade s Obchodným zákonníkom, nehájili záujmy spoločnosti a jej akcionárov, ale uprednostnili záujmy tretích osôb**. Na dcérsku spoločnosť Infra Services, a. s., boli prenesené povinnosti prevádzkovateľa bez toho, aby táto spoločnosť spĺňala zákonné podmienky na výkon takejto činnosti.

NKÚ SR navyše konštatuje, že ciele a zámery pri vzniku spoločnosti Infra Services, a. s., ktorými boli zefektívnenie ekonomických vzťahov a prienik na nové trhy, **neboli naplnené**. **Otázna je tak opodstatnenosť vzniku takejto dcérskej spoločnosti a jej prínos pre akcionárov BVS.**

4.4 NÁRAST NÁKLADOV NA PREVÁDZKU A SPORNÉ VYKONÁVANIE ÚDRŽBY

Z hľadiska objemu finančných prostriedkov patria k najvýznamnejším nákladovým položkám náklady na opravy a údržbu, ostatné služby a odpisy. Vývoj nákladov BVS v rokoch 2015 až 2018 dokumentuje tabuľka č. 4.

Tabuľka č. 4: Náklady BVS (v eurách)

Rok	Náklady celkom	Z toho		
		Opravy a údržba	Ostatné služby	Odpisy
2015	88 055 600	12 196 907	23 469 795	20 761 996
2016	92 666 592	20 402 709	17 638 082	23 316 616
2017	94 742 000	15 208 002	23 512 349	24 638 440
2018	96 195 222	16 343 525	24 038 186	24 452 482

Zdroj: Individuálne účtovné závierky BVS

Opravy a údržba vodárenskej a kanalizačnej infraštruktúry je nevyhnutná na udržanie riadneho prevádzkyschopného stavu VV a VK, aj jedným z dôležitých nástrojov dosiahnutia bezpečnej a kvalitnej pitnej vody. Nárast prostriedkov vynaložených na opravy a údržbu je dôsledkom nepriaznivého technického stavu vodárenskej infraštruktúry, vysokej miery opotrebenia majetku, čo sa prejavuje vo vysokej poruchovosti.

Prevažnú časť opráv a údržby pre BVS vykonávala Infra Services, a. s., napriek skutočnosti, že **nebola prevádzkovateľom VV a VK v zmysle zákona.** Riadnu a pravidelnú údržbu VV a VK je podľa zákona o VV a VK povinný vykonávať prevádzkovateľ, t. j. BVS. Táto činnosť je vykonávaná ako viazaná živnosť. Podľa názoru NKÚ SR **prevádzkovateľ, teda BVS, či iná vodárenská akciová spoločnosť, ktorá vznikla v procese transformácie štátneho majetku, nie je oprávnený poveriť jej vykonávaním iný subjekt.** Rovnaké porušenie zákona zistila kontrola aj v prípade druhej dcérskej spoločnosti – BIONERGY, a. s., ktorá tiež vykonávala údržbu VK, pričom nebola jej prevádzkovateľom.

Nejednotnosť vo výklade zákona o VV a VK v oblasti vykonávania opráv a údržby iným subjektom než je prevádzkovateľ, je zrejmé aj zo stanovísk a výsledkov kontrol orgánov dohľadu na úseku vodárenstva. Kým Okresný úrad Bratislava, odbor starostlivosti o životné prostredie zastáva názor, že riadnu a pravidelnú údržbu možno vykonávať aj prostredníctvom iných subjektov, odbor živnostenského podnikania má názor opačný. Podľa jeho rozhodnutia, údržbu ako súčasť prevádzkovania VV a VK môže vykonávať výlučne prevádzkovateľ, teda BVS.

Kontrolóri upozornili aj na nejednoznačnosť fakturácie a evidencie, z ktorej nebolo jasné, ktoré náklady sa týkali údržby a ktoré opráv. BVS neúčtovala náklady na údržbu na samostatnom analytickom účte, preto ani nebolo možné vyčísliť objem prác realizovaných na údržbe.

Pri kontrole nákladov na **ostatné služby** často chýbala dokumentácia umožňujúca skontrolovať fakturovanú sumu a oprávnenosť nákladov. Vo viacerých prípadoch chýbali podklady k cene, podpísané protokoly či súpis prác s menom preberajúceho zamestnanca. Vyplatením faktúr na základe neúplných či nepreukázateľných dokladov porušila BVS, **zákon o účtovníctve** aj vlastnú internú smernicu o obehu účtovných dokladov.

4.5 PLÁN OBNOVY VV A VK A VYSOKÝ INVESTIČNÝ DLH

Plán obnovy VV a VK

Povinnosťou vlastníka VV a VK je vypracovať plán ich obnovy najmenej na 10 rokov a zároveň zabezpečiť obnovu. BVS si túto povinnosť plnila. Plán obnovy bol vypracovaný na roky 2015 až 2024 a aktualizovaný na roky 2017 až 2026. Plány

obsahovali súhrnný zoznam objektov a zariadení s vyčíslením nákladov. Predpokladaná hodnota obnovy VV na 10 rokov si podľa plánu obnovy bude vyžadovať investície vo výške 428,9 mil. eur a VK v sume 158,1 mil. eur.

Kontrola NKÚ SR preukázala, že plány obnovy BVS neobsahovali všetky náležitosti podľa vyhlášky MŽP SR, boli v nich viaceré nedostatky a číselné nezrovnalosti. Kontrolóri upozornili, že plán obnovy bol plnený na veľmi nízkej úrovni, v roku 2017 len na 5 až 18 percent. Hrozí tak každoročný nárast nákladov na údržbu a tiež rast nákladov na neskoršiu obnovu VV a VK bez urýchlenej obnovy tých častí, ktoré sú za hranicou životnosti.

Investičná výstavba

Plány investícií a investičnej výstavby BVS boli schvaľované predstavenstvom a dozornou radou spoločnosti. Plnenie plánu investícií a medziročný vývoj realizovaných investícií v rokoch 2015 až 2017 je uvedený v tabuľke č. 5.

Tabuľka č. 5: Investície BVS (v eurách)

Roky	Plán investícií	Realizované investície	z toho stavby	% plnenia plánu investícií	Medziročný index
2015	64 074 740	52 660 834	46 538 553	82,19	0,72
2016	25 981 099	25 467 296	20 987 355	98,02	0,48
2017	21 277 165	22 442 136	9 594 688	105,48	0,88

Zdroj: Výročné správy BVS

Investície boli financované najmä z vlastných zdrojov. V roku 2015 bol dočerpaný úver vo výške 3 770 122 eur a prostriedky z EÚ v objeme 9 733 588 eur. Od roku 2016 bol zaznamenaný výrazný pokles investícií, ktoré najmä v posledných dvoch rokoch nedosahujú ani úroveň odpisov, čím nie je zabezpečená ani jednoduchá reprodukcia vodárenskej a kanalizačnej infraštruktúry.

Investičný dlh vodárenskej a kanalizačnej infraštruktúry

Jednou z kľúčových úloh BVS, ako prevádzkovateľa VV a VK, je zabezpečenie funkčnosti existujúcej vodovodnej a kanalizačnej infraštruktúry a budovanie novej v súlade s územným plánom miest a obcí. Prevažnú časť takzvaného kostrového vodovodného systému v územnej pôsobnosti bratislavských vodární vybudovali v rokoch 1970 až 1980 s plánovanou životnosťou na 30 rokov. V súčasnosti je tak tento systém v priemere 15 rokov po životnosti. Podobne verejnú kanalizáciu v pôsobnosti BVS začali budovať približne pred 120 rokmi, takže v súčasnosti je kanalizačný systém vo viacerých lokalitách na hranici životnosti alebo – vzhľadom na dynamický územný rozvoj – na hranici kapacitných možností. Celkové investície potrebné na odstránenie modernizačného zaostávania, teda investičného dlhu na obnovu, modernizáciu a dobudovanie vodovodnej a kanalizačnej infraštruktúry si vyžiadajú viac ako **574 miliónov eur**. Z celkového investičného dlhu predstavujú zdroje potrebné na **rekonštrukcie sumu cez 271 miliónov eur**, z toho obnova vodovodnej infraštruktúry si vyžiada viac ako 234 miliónov eur a infraštruktúra na odvádzanie a čistenie odpadových vôd cez 36 miliónov eur. Na **investičný rozvoj**, teda na vybudovanie základnej infraštruktúry pri rozširovaní obytných a priemyselných zón, vrátane vybudovania diaľkového vodovodu pre okresy Senica a Skalica je potrebných viac ako **303 miliónov eur**.

Kontrolóri NKÚ SR upozorňujú, že **z deficitov v obnove a rozvoji vodárenskej a kanalizačnej infraštruktúry vyplýva dlhodobá neudržateľnosť jej riadnej a bezpečnej prevádzky podľa platných noriem a zákonov**.

V súvislosti s hospodárením BVS bol preverený aj spôsob rozdelenia zisku. V rokoch 2015 až 2018 boli akcionárom vyplatené dividendy v celkovej sume viac ako **4,5 mil. eur**. NKÚ SR konštatuje, že spoločnosť síce postupovala podľa stanov a platných predpisov, rozhodnutie valného zhromaždenia vyplácať dividendy zo zisku neohrozilo chod spoločnosti, ale **v situácii vysokého investičného dlhu voči infraštruktúre sa tento krok javí ako nehospodárny**.

4.4 KONTROLNÝ SYSTÉM A TRANSPARENTNOSŤ

Ochrana a hospodárenie s vodou je celospoločenským záujmom, preto má byť pod kontrolou a jej využívanie a nakladanie s ňou musí byť transparentné a vo verejnom záujme.

Dohľad orgánov verejnej správy

Pôsobnosť vodárenských spoločností je po legislatívnej stránke upravovaná mnohými právnymi normami. Okrem všeobecných predpisov, týkajúcich sa obchodného a pracovného práva, sú to najmä normy upravujúce hlavné aktivity vodárenských spoločností. Tie patria pod gesciu viacerých rezortov, najmä ministerstva životného prostredia, ktoré je ústredným orgánom štátnej správy na úseku VV a VK, ministerstva zdravotníctva, ktoré upravuje oblasť bezpečnosti pitnej vody,

ministerstvo hospodárstva rieši dominantné postavenie vodárenských spoločností, ÚRSO cenovú reguláciu. Povinnosťou týchto orgánov je aj **vykonávanie dohľadu a kontroly** plnenia povinností vyplývajúcich z príslušných právnych predpisov.

Tabuľka č. 6: Orgány dohľadu

Orgány dohľadu	Predmet dohľadu/kontroly
Ministerstvo životného prostredia SR, Slovenská inšpekcia životného prostredia	kontrola podmienok na dosahovanie kvalitatívnych ukazovateľov zásobovania obyvateľov pitnou vodou, odvádzania a čistenia odpadových vôd, kontrola povinnosti prevádzkovateľa na úseku kritickej infraštruktúry
okresné úrady v sídle kraja	kontrola technického a technologického stavu VV a VK
okresné úrady	kontrola plnenia povinností a podmienok ustanovených zákonom o VV a VK
ÚRSO	kontrola dodržiavania zákona o regulácii v sieťových odvetviach, kontrola správnosti predkladaných údajov, dokladov, podkladov k určeniu regulovanej ceny, kontrola dodržiavania cien a podmienok cenovej regulácie
Ministerstvo zdravotníctva SR, Úrad verejného zdravotníctva	kontrola kvality a monitoring bezpečnosti vody z verejných vodovodov, štátny zdravotný dozor nad kvalitou pitnej vody
Ministerstvo vnútra SR	kontrola plnenia povinností prevádzkovateľa prvku európskej kritickej infraštruktúry
Vodárenské spoločnosti a obce	kontrola kvality pitnej vody

NKÚ SR poukazuje na systém riadenia a kontroly vodárenských spoločností, keď viaceré štátne orgány z hľadiska svojej pôsobnosti kontrolujú výkon ich činností. Absentuje však orgán zodpovedný za **kontrolu hospodárenia a nakladania s majetkom obchodných spoločností, ktoré zabezpečujú verejné služby** tak, aby sa zabezpečil verejný záujem, ktorým je dostupnosť všetkých obyvateľov k pitnej vode za primeranú cenu.

Slabá transparentnosť

Verejná kontrola, ktorá je najúčinnejšou formou kontroly verejných spoločností, je konfrontovaná s nedokonalou legislatívou. Rôzny, nejednoznačný výklad zákonov, či už zákona o slobodnom prístupe k informáciám, ako aj zákona o verejnom obstarávaní spôsobuje v praxi problémy, najmä odmietaním poskytovania informácií o hospodárení vodárenských spoločností. Dôkazom toho je aj BVS, ktorá v preverovanom období nepostupovala podľa **zákona o slobodnom prístupe k informáciám,** a to tak obmedzovaním sprístupňovania informácií na žiadosť, ako aj nezverejňovaním dodatkov k rámcovej zmluve, objednávok a faktúr na svojom webovom sídle. Napríklad z 95 žiadostí o poskytnutie informácie v rokoch 2015 až 2017 zamietla BVS až 69 žiadostí, teda viac ako 72 percent. Zmluvy, ktoré boli zverejnené na webovom sídle spoločnosti, boli v neprehľadnej forme a štruktúre, užívateľsky neprívetivé. Podľa názoru NKÚ SR sa na spoločnosť vzťahuje **plná informačná povinnosť**, keďže pri založení bol do nej vložený majetok štátnych podnikov, plní úlohy verejného záujmu a realizuje časť právomocí orgánov verejnej správy.

Netransparentné konanie bolo zistené aj pri zadávaní zákaziek nesúvisiacich s hlavnou činnosťou priamo dcérskej spoločnosti formou dodatkov k rámcovej zmluve o poskytnutí služieb alebo aj bez nich. Išlo najmä o doplnkové služby, pri ktorých **nevyužila transparentné postupy** dané zákonom o verejnom obstarávaní, pričom niektoré činnosti boli dcérskou spoločnosťou realizované aj formou subdodávok, čo možno považovať za obchádzanie zákona o verejnom obstarávaní.

Neúčinná dozorná rada

Rezervy boli zistené aj v činnosti dozornej rady, ktorá je najvyšším kontrolným orgánom BVS. Svoju pôsobnosť, najmä v oblasti vykonávania kontrolnej činnosti, neuplatňovala v dostatočnej miere. Okrem jednej kontroly v roku 2017 inú nevykonala, a teda ani nepredkladala výsledky kontrolnej činnosti valnému zhromaždeniu tak, ako to ukladá Obchodný zákonník.

Naopak, pozitívne možno hodnotiť činnosť oddelenia interného auditu. Ročne vykonal priemerne osem kontrol, závery ktorých poukázali na významné problémy a ich riešenie mohlo slúžiť na skvalitnenie riadenia spoločnosti. Negatívne možno hodnotiť postoj vedenia k internému auditu, a to neakceptovaním návrhov na vykonanie interných auditov na oblasť verejného obstarávania či transferového oceňovania, ktoré by mohli poukázať na riziká v týchto oblastiach činnosti.

Externé kontroly

Z externých kontrol vykonala Slovenská inšpekcia životného prostredia v kontrolovanom období päť kontrol zameraných na nakladanie s odpadovými vodami, okresné úrady vykonali tri kontroly na neoprávnené vypúšťanie splaškovej vody do vodného toku. **V kontrolovanom období nevykonalo kontrolu v BVS ani hlavné mesto SR Bratislava, ako majoritný akcionár.**

5 ODPORÚČANIA

NKÚ SR odporúča vláde SR

1. Legislatívnou úpravou zákona o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách ustanoviť, aby vlastníkom verejných vodovodov a verejných kanalizácií bol iba subjekt verejnej správy.
2. Legislatívnou úpravou, v Obchodnom zákonníku alebo osobitným predpisom, ustanoviť pre obchodné spoločnosti vykonávajúce činnosti vo verejnom záujme osobitnú právnu úpravu a režim tak, aby bol zabezpečený efektívny a transparentný model riadenia a spravovania týchto spoločností.
3. V zákone o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách jednoznačne určiť, kto je povinný vykonávať údržbu vodárenskej infraštruktúry, vzhľadom na rôzny výklad platnej právnej úpravy.
4. V zákone o verejnom obstarávaní jednoznačne vymedziť, ktoré subjekty sú obstarávateľom a ktoré verejným obstarávateľom, ako aj tovary, služby a práce, ktoré sa k nim viažu.
5. Stanoviť povinnosť pre Ministerstvo životného prostredia SR každoročne predkladať Národnej rade SR a vláde SR Správu o stave vodného hospodárstva v SR, súčasťou ktorej budú aj informácie o činnosti vodárenských spoločností, o ich hospodárení a investičných potrebách a zverejňovať ju na webovom sídle ministerstva.
6. Zabezpečiť presnú evidenciu majetku vodárenskej infraštruktúry v SR; túto povinnosť zakotviť do zákona o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách.

6 REAKCIA KONTROLOVANÉHO SUBJEKTU

Vodárenské spoločnosti komunikovali aktívne s kontrolórmi NKÚ SR počas výkonu kontroly tak pri preverovaní a zdokumentovaní zistení a nedostatkov, ako aj pri formulovaní kontrolných záverov. Kontrolou v Turčianskej vodárenskej spoločnosti, a. s., vykonanou v období od 19. februára 2019 do 10. júna 2019, neboli zistené nedostatky, preto kontrolóri NKÚ SR vypracovali záznam o výsledku kontroly. Kontrola v BVS v období od 15. februára 2019 do 31. júla 2019 bola ukončená protokolom o výsledku kontroly. Kontrolóri zistili porušenia všeobecne záväzných právnych predpisov a interných predpisov. BVS predložila ku kontrolou zisteným nedostatkom vyjadrenia, ktoré však neboli námietkami voči pravdivosti, úplnosti a preukázateľnosti kontrolných zistení. Vyjadrenia BVS sa týkali najmä vykonávania údržby dcérskymi spoločnosťami a verejného obstarávania, pri ktorých spoločnosť poukázala na nejednoznačnosť legislatívy.

K celkovo sedemnástim kontrolným zisteniam NKÚ SR navrhol BVS osem odporúčaní na riešenie zistených nedostatkov. U viacerých z nich začalo vedenie BVS prehodnocovať kontrolou vytýkané postupy, meniť ich alebo pripravovať ich zmenu. Týka sa to najmä prehodnocovania podmienok rámcovej zmluvy o poskytnutí služieb, či sprístupňovania informácií.

NKÚ SR uložil BVS prijať a predložiť do 5. decembra 2019 opatrenia na odstránenie kontrolou zistených nedostatkov a správu o ich plnení predložiť do 30. júna 2020. NKÚ SR bude plnenie a účinnosť prijatých opatrení sledovať a vyhodnocovať.

7 TÍM KONTROLÓROV

Kontrolu hospodárenia vybraných vodárenských spoločností vykonalo celkom deväť kontrolórov NKÚ SR, z toho štyria kontrolóri v Turčianskej vodárenskej spoločnosti, a. s., a piati kontrolóri v BVS. Vedúci kontrolnej akcie má dlhoročné skúsenosti s vedením kontrolných akcií. Členovia tímu disponujú odbornými skúsenosťami z účtovníctva, finančnej analýzy, ako aj z kontroly regulovaných subjektov.

ZÁVER

Kontrola NKÚ SR poukázala na nejednoznačné právne postavenie vodárenských spoločností v kontexte činností, ktoré vykonávajú a na ktoré boli založené. Obchodný zákonník, podľa ktorého sa riadia, nezohľadňuje ich špecifické postavenie a vykonávané činnosti vo verejnom záujme. Právna úprava, ktorá by zohľadňovala osobitosti obchodných spoločností, ktoré zabezpečujú verejný záujem, v našom právnom poriadku absentuje, a to aj napriek tomu, že sa týka mnohých spoločností pôsobiacich vo viacerých sektoroch.

Z existujúcej právnej formy vodárenských spoločností vyplýva aj nedostatočná ochrana vlastníctva verejných vodovodov a kanalizácií, ako aj ich prevádzkovanie v prospech občanov miest a obcí. Samostatným problémom je rozvoj a modernizácia vodárenskej infraštruktúry a jej financovanie. K najväčším rizikám pri ochrane verejného záujmu vo vodárenstve patrí, podľa NKÚ SR, možnosť zmeniť akcionársku štruktúru zmenou stanov. Akcionármi vodární by sa po zmene prevoditeľnosti akcií mohli stať subjekty súkromného práva, ktorých snaha po maximalizácii zisku by mohla vážne ohroziť zásobovanie obyvateľstva vodou za dostupnú cenu. Príkladov zo zahraničia pre takéto riziko je dosť na to, aby sa NR SR aj vláda SR všetkými rizikami, ktoré môžu k takejto situácii viesť, vážne zaoberali.

Kontrola tiež poukázala na to, že štát v dôsledku nejednoznačnej legislatívy nedokáže dostatočne kontrolovať činnosť vodárenských spoločností, rovnako ani obce a mestá ako akcionári nemajú plne pod kontrolou ich hospodárenie. Kontrola a dohľad nad činnosťou vodárenských spoločností je v pôsobnosti mnohých orgánov štátnej správy a samosprávy, ktoré medzi sebou nemajú vytvorený systém komunikácie a odovzdávania závažných informácií. Problémom je aj transparentnosť a otvorenosť týchto spoločností voči verejnosti. V mnohých prípadoch je z ich strany znemožnená, resp**. obmedzená verejná kontrola** odopieraním práva na poskytovanie informácií občanom, ale aj samotným akcionárom.

Zabezpečenie jednej zo základných životných potrieb pre všetkých obyvateľov Slovenska, ktorou je prístup k pitnej vode v požadovanej kvalite a dostupnej cene, si **podľa NKÚ SR vyžaduje zmeny vo viacerých právnych normách, ktoré upravujú pôsobenie nielen vodárenských, ale aj obdobných „súkromných" spoločností, prostredníctvom ktorých je zabezpečovaný výkon verejných záujmov.**

Kontrolná akcia naplnila v plnom rozsahu účel kontroly, keď v BVS preukázala nehospodárnosť a netransparentnosť pri vynakladaní finančných prostriedkov na činnosti realizované na základe rámcovej zmluvy o poskytnutí služieb. Potvrdila aj ďalšie významné riziká pôsobenia spoločnosti v kontrolovanom období z pohľadu ochrany verejného záujmu. Podľa NKÚ SR k nim patrí prevod akcií Infra Services, a. s. do rúk súkromného vlastníka a súvisiaca strata riadiaceho vplyvu BVS v tejto dcérskej spoločnosti. Ďalej tiež porušenie zákona o VV a VK pri ich údržbe dcérskou spoločnosťou, keďže túto zákonnú povinnosť má len samotná BVS. Významným rizikom je aj absencia transparentného konania pri zadávaní zákaziek, účinného dozoru a verejnej kontroly nad hospodárením spoločnosti v dôsledku jej odmietavého postoja k zverejňovaniu a sprístupňovaniu informácií. Poukázaním na výšku investičného dlhu, ktorý bratislavské vodárne tlačia pred sebou, upozorňuje kontrola na hrozbu dlhodobej neudržateľnosti riadnej a bezpečnej prevádzky vodárenskej infraštruktúry.

NKÚ SR zašle záverečnú správu prezidentke SR, predsedovi NR SR, Výboru NR SR pre pôdohospodárstvo a životné prostredie, Výboru NR SR pre financie a rozpočet, Výboru NR SR pre hospodárske záležitosti, Výboru NR SR pre verejnú správu a regionálny rozvoj, Úradu pre verejné obstarávanie a Finančnému riaditeľstvu SR. Výsledky kontroly sú využiteľné pre kontrolované vodárenské spoločnosti, pre samosprávy miest a obcí ako akcionárov vodárenských spoločností, ale aj pre vládu z pohľadu udržateľnosti vodohospodárskej politiky.

KONTAKT

Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky
Priemyselná 2
824 73 Bratislava 26
☎ 02/501 14 911
✉ info@nku.gov.sk

Bratislavská vodárenská spoločnosť a. s.
Prešovská 48
826 46 Bratislava
☎ +421248253111
✉ sluzby@bvsas.sk

Turčianska vodárenská spoločnosť a. s.
Kuzmányho 25
036 80 Martin
☎ +421434210111
✉ podatelna@turvod.sk

ZÁVEREČNÚ SPRÁVU PREROKOVAL SENÁT NAJVYŠŠIEHO KONTROLNÉHO ÚRADU SLOVENSKEJ REPUBLIKY POD VEDENÍM PREDSEDU NKÚ SR ING. KAROLA MITRÍKA DŇA 18. 11. 2019

PRÍLOHA č.1: Vlastnícka štruktúra vodárenských spoločností na Slovensku

P.č.	Vodárenská spoločnosť	IČO	Akcionári	Podiel v %	Základné imanie v eurách	Dcérske spoločnosti
1.	Bratislavská vodárenská spoločnosť, a. s.	35850370	hl m. SR Bratislava	59,30	281 365 935	Infra Services, a. s., 51 %; BIO-ENERGY, a. s., 100 %
			Skalica	8,70		
			ostatné mestá a obce	23,60		
			BVS, a. s.	8,40		
2.	Trnavská vodárenská spoločnosť, a. s.	36252484	Trnava	29,68	51 883 604	Žiadne
			Piešťany	14,22		
			96 obcí	56,10		
3.	Západoslovenská vodárenská spoločnosť, a. s.	36550949	507 obcí	100,00	176 033 653	Žiadne
4.	Trenčianske vodárne a kanalizácie, a. s.	36302724	Trenčín	40,22	40 911 486	Žiadne
			Nové Mesto nad Váhom	10,67		
			54 obcí a miest	49,11		
5.	Považská vodárenská spoločnosť, a. s.	36672076	mestá a obce okresov Ilava, Považská Bystrica, Púchov	100,00	23 969 537	Žiadne
6.	Severoslovenské vodárne a kanalizácie, a. s.	36672297	Región Žilina	57,60	57 312 957	Žiadne
			Región Kysuce	38,90		
			7 obcí Považia a Oravy	0,11		
			SEVAK, a. s.	3,39		
7.	Turčianska vodárenská spoločnosť, a. s.	36672084	Martin	52,05	24 997 414	Žiadne
			obce a mestá regiónu Turiec	45,59		
			obce a mestá ost. regiónov	1,96		
			TURVOD, a. s.	0,40		
8.	Oravská vodárenská spoločnosť, a. s.	36672254	Námestovo	43,05	17 941 813	Žiadne
			Dolný Kubín	30,26		
			Tvrdošín	26,69		
9.	Vodárenská spoločnosť Ružomberok, a. s.	36672271	Ružomberok	51,67	7 870 118	Žiadne
			ostatné obce a mestá	48,33		
10.	Liptovská vodárenská spoločnosť, a. s.	36672441	obce regiónu Liptovský Mikuláš	97,28	20 239 417	Žiadne
			obce regiónu Považská Bystrica	0,02		
			obce regiónu Dolný Kubín	1,18		
			Liptovská VS	1,52		
11.	Stredoslovenská vodárenská spoločnosť, a. s.	36056006	530 miest a obcí	100,00	147 472 314	StVS - servising, s.r.o., 40 %
12.	Stredoslovenská vodárenská prevádzková spoločnosť, a. s.	36644030	VEOLIA CENTRAL & EASTERN EUROPE S.A.	100,00	34 000	Žiadne
13.	Podtatranská vodárenská spoločnosť, a. s.	36485250	obce a mestá	99,97	53 976 200	Žiadne
			MH Manažment	0,03		
14.	Podtatranská vodárenská prevádzková spoločnosť, a. s.	3650968	VEOLIA CENTRAL & EASTERN EUROPE S.A.	100,00	33 200	Žiadne
15.	Východoslovenská vodárenská spoločnosť, a. s.	36570460	Košice	20,44	232 166 241	Measuring, s.r.o., 100 %, VVS, s.r.o., 100 %
			Prešov	8,04		
			ostatné obce a mestá	70,04		
			VVS, a. s.	1,48		
16.	KOMVaK - Vodárne a kanalizácie mesta Komárno, a. s.	36537870	Komárno	100,00	1 904 000	Žiadne

Zdroj: Obchodný register, Výročné správy vodárenských spoločností

PRÍLOHA č. 2: Vybrané ukazovatele vodárenských spoločností k 31. 12. 2017

(v eurách)

Vodárenská spoločnosť	Základné imanie	Majetok brutto	Majetok netto	Čistý obrat	Výsledok hospodárenia po zdanení	Počet obyvateľov zásobovaných vodou	Počet obyvateľov napojených na VK
Bratislavská vodárenská spoločnosť, a. s.	281 365 935	980 656 617	544 108 321	94 279 526	494 869	730 170	591 883
Trnavská vodárenská spoločnosť, a. s.	51 883 604	217 449 039	123 112 996	18 764 709	743 294	172 449	140 909
Západoslovenská vodárenská spoločnosť, a. s.	176 033 653	775 476 622	477 629 228	60 046 131	1 032 444	791 606	420 065
Trenčianske vodárne a kanalizácie, a. s.	40 911 486	145 071 944	102 675 975	11 969 304	89 117	127 314	100 363
Považská vodárenská spoločnosť, a. s.	23 969 537	149 321 175	76 537 769	10 562 306	95 940	136 355	110 932
Severoslovenské vodárne a kanalizácie, a. s.	57 312 957	373 316 248	200 547 886	22 235 910	-136 750	242 189	183 343
Turčianska vodárenská spoločnosť, a. s.	24 997 414	128 145 051	64 578 718	8 027 503	-29 958	112 430	91 686
Oravská vodárenská spoločnosť, a. s.	17 941 813	123 100 270	77 888 938	7 467 475	61 332	108 118	81 169
Vodárenská spoločnosť Ružomberok, a. s.	7 870 118	54 522 455	34 537 736	3 833 130	196 917	52 251	43 954
Liptovská vodárenská spoločnosť, a. s.	20 239 417	134 356 303	74 031 419	8 908 293	60 923	67 962	56 540
Stredoslovenská vodárenská spoločnosť, a. s.	147 472 314	647 497 772	372 662 180	15 486 446	2 834 816	0	0
Stredoslovenská vodárenská prevádzková spoločnosť, a. s.	34 000	36 841 163	22 381 675	58 239 007	1 232 563	655 603	411 100
Podtatranská vodárenská spoločnosť, a. s.	53 976 200	257 267 646	149 559 158	6 594 414	313 982	0	0
Podtatranská vodárenská prevádzková spoločnosť, a. s.	33 200	23 273 390	7 848 272	23 904 644	693 631	306 479	221 455
Východoslovenská vodárenská spoločnosť, a. s.	232 166 241	1 047 198 725	579 154 462	87 207 207	-1 630 501	965 417	743 883
KOMVaK -Vodárne a kanalizácie Komárno, a. s.	1 904 000	27 385 084	20 965 286	4 353 995	102 959	51 449	27 797
Spolu	**1 138 111 888**	**5 120 879 504**	**2 928 220 019**	**441 880 000**	**6 155 578**	**4 519 762**	**3 225 079**

Zdroj: Výročné správy vodárenských spoločností za rok

PRÍLOHA č. 3: Ceny vodného a stočného na Slovensku a v iných krajinách

Maximálne ceny vodárenských spoločností za výrobu a dodávku pitnej vody a za odvedenie a čistenie odpadovej vody k 31. 12. 2017

Vodárenské spoločnosti – Slovensko	vodné (eur/m³)		stočné (eur/m³)		vodné a stočné spolu (eur/m³)	
	bez DPH	s DPH	bez DPH	s DPH	bez DPH	s DPH
Bratislavská vodárenská spoločnosť, a. s.	0,9359	1,1231	0,9216	1,1059	1,8575	2,2290
Trnavská vodárenská spoločnosť, a. s.	0,7286	0,8743	1,0758	1,2910	1,8044	2,1653
Západoslovenská vodárenská spoločnosť, a. s.	1,0802	1,2962	0,8538	1,0246	1,9340	2,3208
Trenčianske vodárne a kanalizácie, a. s.	0,9494	1,1393	0,9554	1,1465	1,9048	2,2858
Považská vodárenská spoločnosť, a. s.	0,9741	1,1689	1,0700	1,2840	2,0441	2,4529
Severoslovenské vodárne a kanalizácie, a. s.	0,9126	1,0951	1,0483	1,2579	1,9609	2,3530
Turčianska vodárenská spoločnosť, a. s.	0,7302	0,8762	0,9591	1,1509	1,6893	2,0271
Oravská vodárenská spoločnosť, a. s.	1,0353	1,2424	1,0570	1,2684	2,0923	2,5108
Vodárenská spoločnosť Ružomberok, a. s.	0,7460	0,8952	0,9603	1,1524	1,7063	2,0476
Liptovská vodárenská spoločnosť, a. s.	0,9102	1,0922	1,1068	1,3282	2,0170	2,4204
Stredoslovenská vodárenská prevádzková spoločnosť, a. s.	1,2010	1,4412	1,1615	1,3938	2,3625	2,8350
Podtatranská vodárenská prevádzková spoločnosť, a. s.	1,0884	1,3061	1,0904	1,3085	2,1788	2,6146
Východoslovenská vodárenská spoločnosť, a. s.	1,3100	1,5720	0,9000	1,0800	2,2100	2,6520
Vodárne a kanalizácie mesta Komárno, a. s.	0,9162	1,0994	0,8643	1,0372	1,7805	2,1366

Zdroj: ÚRSO

Priemerné ceny vodného a stočného vo vybraných krajinách v roku 2016

Krajina	Vodné a stočné eur/m³	Krajina	Vodné a stočné eur/m³
Rakúsko	3,67	Malta	3,32
Belgicko	4,53	Nórsko	5,70
Chorvátsko	1,98	Poľsko	2,15
Cyprus	2,90	Portugalsko	1,82
Dánsko	9,00	Rumunsko	1,42
Estónsko	3,16	Slovinsko	2,17
Fínsko	5,89	Španielsko	1,78
Francúzsko	3,92	Švédsko	4,44
Grécko	1,40	Švajčiarsko	2,10
Maďarsko	2,65	Holandsko	3,91
Nemecko	6,00	Anglicko	3,54
Taliansko	1,50	Česko	3,27
Luxembursko	5,75	Slovensko	2,42

Zdroj: EUREAU, asociácie vodárenských spoločností v EÚ